

Editorial: Školská reforma pod drobnohledem

Uběhlo více než desetiletí, kdy se v České republice začala připravovat a realizovat školská reforma, která měla více reflektovat potřeby společnosti na počátku nového tisíciletí, zásadněji přiblížit výuku reálnému životu a zbavit naše školství formalismu a dalších přežitých nešvarů. Je nasnadě, že s odstupem let si odborná veřejnost klade otázky, zda skutečně reformní snahy v podobě zavedení rámcových vzdělávacích programů a orientace na rozvoj klíčových kompetencí žáků splnily očekávání a zda lze transformaci školství v dílčím mezidobém hodnocení považovat za úspěšnou.

Svou měrou do diskuse přispěla také Česká pedagogická společnost, která ve spolupráci s Fakultou přírodovědně-humanitní a pedagogickou v Liberci připravila v březnu 2013 konferenci s názvem *Koncepce vzdělávání v současné kurikulární diskusi*, jejímž cílem bylo analyzovat koncepcí vzdělávání v kontextu kurikulárních změn v České republice a současně otevřít prostor pro diskusi o vzdělávacích koncepcích v širších společensko-politických souvislostech. Konference rovněž nabídla prostor pro prezentaci idejí a myšlenek, které by mohly být spjaty s budoucím vývojem koncepce vzdělávání u nás. Lze konstatovat, že se organizátorům podařilo především k plenárním vystoupením pozvat odborníky na slovo vzaté, kteří měli do diskuse k reformě vzdělávání co říci, protože se reflexi a analýze dopadů reformních snah do praxe dlouhodobě výzkumně věnují a mohli podat odborné veřejnosti skutečně fundovaný náhled. Nutno říci, že jejich závěry nevyznívají pro dosažení průběh kurikulárních změn příliš pozitivně a vedou k zamyšlení nad otázkou, jestli touto cestou dále, resp. jak dále.

Aktuální číslo časopisu *Pedagogická orientace* odráží stěžejní plenární vystoupení, která na konferenci odezněla, a přináší je v ucelené textové podobě. Již samotný název první studie *Když je kurikulární reforma evidence less* Stanislava Štecha naznačuje, že text otevírá prostor pro intenzivní diskusi nad úspěšností reformních snah v českém školství. Autor ve svém textu objasňuje, proč při implementaci inovací převládá formalismus a celý proces je provázen nedostatečnou komunikací a podporou učitelů, na které jsou s reformou výchovně-vzdělávacího procesu kladeny stěžejní nároky. V první řadě S. Štech vnímá, že základní koncept kurikulární reformy není zásadněji inovativní, aby reagoval na potřebu nutných změn v českém školství; současně se zamýšlí nad orientací edukačního zacílení na klíčové kompetence, které označuje za *pedagogickou mystifikaci*, protože jejich využitelnost ve školním vzdělávání je omezená a jejich vědecký statut je zpochybňován. Podobně

hovoří rovněž o dalších pilířích reformy, a to orientaci vyučování na vyšší formy poznávací práce jako je řešení problémů, a na problematiku transferu, jehož „samozřejmost“ je řadou výzkumů zpochybněna.

Navazující text Tomáše Janíka s názvem *Od reformy kurikula k produktivní kultuře vyučování a učení* je prezentován jako *analyticko-koncepční studie s programovým vyústěním*, což reflektuje klíčové očekávání, že vedle kritiky průběhu a dopadů kurikulární reformy je třeba hledat nové cesty a přístupy, jak nastalou situaci řešit a transformující se české školství nasměrovat správnou cestou. Jak již název příspěvku napovídá, řešením současné situace by podle T. Janíka byla podpora produktivní kultury vyučování a učení ve školních třídách, u které nelze očekávat úspěchy v krátké době, ale kterou je naopak třeba koncipovat jako dlouhodobý „program“ zaváděný do prostředí škol.

Problematice kurikulární reformy se dále věnuje Jana Straková se svým diskusním příspěvkem *Jak dál s kurikulární reformou*, která vychází z předpokladu, že reforma českého edukačního systému je jednoznačně nutná a není žádoucí všechny dosavadní kroky zpochybňovat. To by vedlo především ke zpochybnění dosavadní práce učitelů v jednotlivých školách. V dalších fázích školské reformy by právě proto měl být kladen důraz především na profesní rozvoj učitelů a jejich odbornou a metodickou podporu.

Páté číslo *Pedagogické orientace* vedle zmíněných textů přináší také několik dalších studií, které v dílčích aspektech navazují na zmíněné texty. Jedná se o studii *Pojetí tacitních znalostí v paradigmatu sjednoceného pole* autorů Radima Šípa a Vlastimila Švece, dále příspěvek autorského tria Václav Jiráček – Jiří Škoda – Pavel Doulík *Dětské čtenářství v didaktických souvislostech a perspektivy neurovědních poznatků* a v neposlední řadě text Ireny Smetáčkové, která vymezuje dva základní vyučovací modely z hlediska zastoupení dívek a chlapců – koedukovanou a oddělenou výuku. Autorka se pokusila zmapovat postoje a zkušenosti žáků 2. stupně základních škol s pobytem ve smíšených a oddělených skupinách jako východisko pro konfrontaci se zahraničními poznatky, ze kterých vycházejí úvahy o zavádění oddělené výuky chlapců a dívek. Ve zprávách nalezneme také informaci o Sjezdu České pedagogické společnosti, která podchycuje období činnosti 2011–2013 a mj. poukazuje na aktivní roli ČPdS jako vědecké společnosti v diskusi nad aktuálními reformními kroky. Doufejme, že po nedávno proběhnutých předčasných volbách bude nová vláda ochotna naslouchat hlasu odborníků a reflektovat výsledky výzkumů, které probíhající školskou reformu prozatím nestaví do příliš pozitivního světla.

Tomáš Čech